

PRINCIPY PRÁVNÍHO MYŠLENÍ

VĚC PŘIROZENOPRÁVNÍ

*Snímky slouží k orientaci posluchačů přednášek
a k činění si poznámek.
Nenahrazují přednášky, učebnice ani cvičebnice.*

verze 1.5 (2014)

© Ivo Telec, 2007

*„Nezáleží tak na právu samém, ale na duchu,
kterým ho necháme proniknouti.“*

*Bohuš Tomsa, O filosofické výchově právníka.
čsp. Bratislava, 1, 1927, s. 399.*

TEMATICKÝ OBSAH

1. Vyšší moc a člověk v prostředí
2. Přirozené základy soukromého práva
3. Přirozené právo
4. Příklady mezinárodní a judikaturní
5. Uspořádání a poznání subjektivních přirozených práv

tram

E

Direction Baggersee

Droits de l'Homme

■ Důvody volby tématu

1. přirozené
2. mezinárodní (mezinárodněprávní, politické)
3. ústavní (ústavněprávní, politické)
4. občanskoprávní (o. z. č. 89/12 Sb.)

PŘIROZENÉ ZÁKLADY PRÁVA

- **Platnost přirozených práv**
- ✓ **uznání neporušitelnosti přirozených práv**
člověka; preamb. LZPS
- ✓ **slib ústavního soudce chránit neporušitelnost**
přirozených práv; čl. 85/2 Ú
- **Důsledky pro právo podústavní**
  - ➔ **důkaz logický a právně rétorický**

ČLOVĚK V PROSTŘEDÍ

- **Jedinec**
  1. **součást životního prostředí**
= pojetí přirozené, odpovědně svobodné
  2. **prvek struktury společenských vztahů**
vč. jejich právní formy čili právních vztahů
vč. občanskoprávních vztahů
= pojetí sociálně filozofické nebo sociologické
*vč. teorie socialistického občanského práva
s apriorně nadřazeným „zájmem společnosti“
nad odpovědnou svobodou jedince* ☹

PARADIGMA PRÁVA

- **Filozoficko antropologické**
  - = přirozená důstojnost osobnosti spojená s přirozenými lidskými právy, zákonitostmi světa a se silovým působením Vyšší moci
sub specie aeternitatis
- **Sociálně filozofické nebo sociologické**
  - = vyrovnávání poměrů a zájmů
  - = relativizovaný právní poměr stran

JUDIKATURA: Lidská osobnost

Každá lidská osobnost (nejen osobnost tvůrce, autora), duchovně pramení mimo sféru právního řádu, který ji pouze uznává (aprobuje) jako právně významnou (nemajetkovou) hodnotu (statek) a chrání ji svými vlastními zákonnými prostředky.

Rozs. NS z 30. 4. 07 sp. zn. 30 Cdo 739/2007.

MOC

- **Síla, vůle**

Vyšší moc

subjektivní právo **přirozené**

soukromá moc

subjektivní právo
soukromé

veřejná moc

subjektivní právo
veřejné

VYŠŠÍ MOC

- Zdroj silového působení ve světě,
nezávislý na politické či jiné lidské vůli

„ať chceme, nebo nechceme“

Vyšší moc × nižší moc (lidská moc)

- Zvláštní pojmový význam v závazkovém právu
= nepředvídatelná a neodvratitelná okolnost,
např. živelní pohroma → **zánik závazku**
pro následnou nemožnost plnění (*vis maior*)

PŘIROZENÝ A PRÁVNÍ ŘÁD

- **Přirozený řád** (na lidské vůli nezávislý)
axiomatická soustava = netřeba dokazovat
např. střídání ročních období
- **Právní řád** (lidskou vůlí stanovený)
např. zák. č. 54/1946 Sb., o letním čase

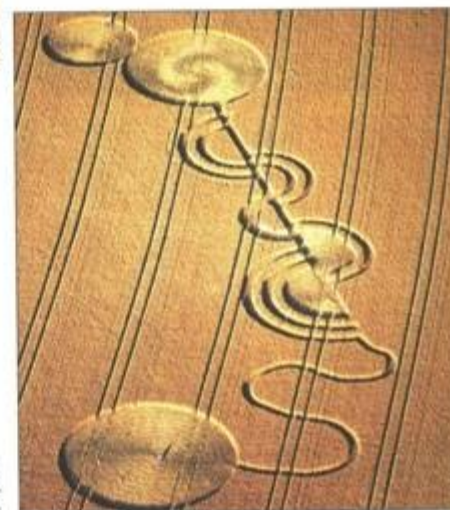

„Bythornský zázrak“, poslední a nejpůsobivější piktogram roku 1993

Poslední piktogram roku 1994: obrovská pavučina, jež se objevila 15. srpna těsně vedle pravěkého kamenného kruhu v Avebury (foto: Steve Patterson)

Červenec 1994:
„vítěno“, Andover
v Hantschiru

„Trefoil“ (Trojlístek). Goodworth Clatford, Hampshire. 10. květen 1998. Prstenec o průměru asi 148 stop (42 m) s třemi kruhy překrývajícími prstenec v úhlu cca 120°. Kolem kruhů jsou tři vnější srdcovité polokruhy. Řepka.

„Broach 2“ (Brož 2). Windmill Hill, Butser, Hampshire. 10. červenec 1998. Průměr cca 200 stop (61 m). Složitá čtyřúhelníková formace. Ječmen.

„Seven-side Circular Saw“ (Sedmizubá kotoučová pila). Danebury Hill, Hampshire. 8. červenec 1998. Průměr cca 130 stop (39 m). Pšenice.

„Thought Bubble and Broach“ (Myšlenková bublina a brož). Danebury, Hampshire. 2. srpen 1998. Průměr cca 60 stop (18 m). Pšenice.

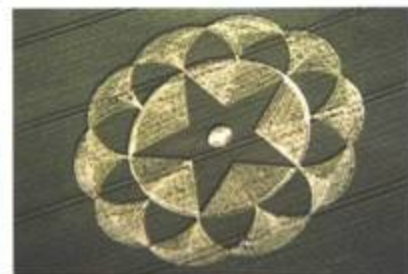
Tři formace. Danebury Hill, Hampshire. 2. srpen 1998.

„Sting Ray“ (Rejnost). Beckhampton, Wiltshire. 21. červenec 1998. Délka cca 450 stop (136 m). Pšenice.

„Thought Bubbles“ (Myšlenkové bubliny). Newton St Loe, Avon. 17. květen 1998. Délka cca 300 stop (91 m). Ječmen.

„Mandala“. Avebury Trusloe, Wiltshire. 20. červen 1998. Průměr cca 200 stop (61 m). Pšenice.

Srpky měsíce v Danebury, Hampshire. 2. srpen 1998. Průměr cca 75 stop (23 m).

„Handkerchief with centre“ (Kapesník se středem). West Stowell, Wiltshire. 9. srpen 1998. Průměr cca 500 stop (152 m). Pšenice.

PRÁVO

- **Objektivní přirozený řád veškerenstva**
(physis)
- **Lidskou vůlí společensky (pozemsky)**
stanovené nebo uznané pravidlo chování
(thesis)

PŘIROZENÉ A PŘIROZENOPRÁVNÍ

- **Přirozené**

= **souladné** s přirozenými světovými zákonitostmi
a s důstojností lidského jedince i druhu

- **Přirozenoprávní**

= **právní doktrína**

právně filozofická **myšlenka** (idea)

součást **právní ideologie**

různé myšlenky lišící se zdrojem

přirozených práv nebo jejich poznatelností

VYKLADY PŘIROZENÉHO
PRÁVA
Výkladové

Přirozeného Práva

sebraní

Antonina S. Pawlowského.

ANTONIN S. PAWLOWSKÝ

Dílu theoretického oddělení první.

Wydawateľowým nákladem.

W Praze 1801.

† dostánj w České Expedicj w Běclawa Kraměří
Kasspara Widemana, Knihkupce.

T-1219

2-D-323 Das

natürliche

Privat-Recht

nach dem

Lehrbuche

des

K. K. Hofrathes u.

F. Edlen von Zeiller

über dasselbe

von D. Franz Egger,

K. K. Regierungsrathe, referirendem Redacteur

hey der

K. K. Hof-Commission in politischen Geschäften

und

Professor des Natur- und Criminal-Rechts an der Universität
zu Wien.

Wien und Triest

in Grisingers Buchhandlung 1815.

PŘIROZENÉ PRÁVO

- **Objektivní pojmový význam**
= přirozené světové zákonitosti (**objektivní řád dějů**) se zdrojem ve **Vyšší moci**, *např. zákon rovnováhy (Gleichgewichtsgesetz)*
- **Subjektivní pojmový význam**
= subjektivní **vrozená** přirozená práva každého člověka obsahově **vyplývající** z přirozených světových zákonitostí (přirozeného práva v objektivním právním smyslu)
např. subjektivní přirozené právo osobnostní

PŘIROZENÉ ZÁKONY

- **Láska** (nikoli nenávist), *Amor vincit omnia (Vergilius)*
kladné „nastavení“, absolutní hodnota
- **Zpětné působení**; příčina a následek
- **Přitažlivost stejnorodosti**, *Simile gaudet simili*
- **Tíha**
- **Rovnováha**; vyrovnání braní a dávání
- **Pohyb**
- **Vznik a rozklad**; koloběh
aj.

KTERÁ SUBJEKTIVNÍ PRÁVA JSOU PŘIROZENÁ?

- **Práva vrozená** (*angeborene Rechte*), § 16 ABGB
ipso facto z povahy osobnosti (ABGB)
  1. **přirozené právo osobnostní**
např. *přirozené právo žít*; žijeme bez ohledu na stát, kmen, rod, církev aj. společenské authority
  2. **jiná práva přirozené povahy**
X
- **Práva nabyvatelná** (*erwerbliche Rechte*), § 18 ABGB

PŘÍKLADY MEZINÁRODNÍ

- **Vrozené právo každé lidské bytosti na život**
uznané čl. 6 *Mezinárodního paktu o občanských a politických právech* (1966),
č. 120/76 Sb.
- **Přirozené právo dítěte † na život**
uznané čl. 6 (1) *Úmluvy o právech dítěte*
(1989), č. 104/91 Sb.

- **Přirozené právo národů užívat plně a svobodně jejich přírodního bohatství a zdrojů** (*inherent right*)
uznané čl. 25 *Mezinárod. paktu o hospodář., sociál. a kultur. právech* (1966); č. 120/1976 Sb.
- **Přirozené právo člena SN na individuální nebo kolektivní sebeobranu**
uznané čl. 51 *Charty SN* (1945); č. 30/47 Sb.

PŘÍKLADY JUDIKATURNÍ

- **Přirozené právo porobeného národa na boj proti okupujícímu agresorovi, včetně odporu branného**
Nál. ÚS č. 55/95 Sb.
- **Přirozené právo společenských organizací a spolků na vrácení majetkových práv**
Nál. ÚS č. 24/97 Sb.

RYS OSTROVID

- **Přirozené právo rysa na existenci v naší přírodě**

MŽP: záchranný program silně ohroženého druhu živočicha rysa ostrovida v České republice (1998)

Zvíře = **živý tvor**

„zvíře není věc“ ani v právním smyslu
(o. z.)

JUDIKATURA: POVAHA PRÁVA AUTORSKÉHO

„1. Práva autorská se neodvozují od žádného zákonodárství, nýbrž čerpají svůj původ v právu přirozeném, které náleží každému jednotlivci k ochraně a užívání produktů své vlastní činnosti způsobem, který se mu líbí; zákon netvoří na prospěch autora nižádné právo, nýbrž slouží jen k ochraně a úpravě a modalit výkonu práva již existujícího, a to jednak v zájmu autorově, jednak v zájmu veřejnosti. A to je právě důsledek takového zásahu ve smyslu omezujícím, že po určité době dílo připadne veřejnosti.

2. S výjimkou legislativního omezení má autor literárního nebo uměleckého díla právo zabrániti každému neautorisovanému užívání:

plnost jeho práv, obvykle shrnutá v právu edičním a výtvarném, existuje vždy nezávisle od zákonodárství a čím více věda přináší nové metody zužitkování, tím většího rozšíření musí být přiznáno ochraně.“

Rozh. smíšeného odvolacího dvora v Alexandrii z 13. 6. 1946,

Droit d'auteur, 59, s. 130, čes. Soutěž a tvorba, 1947/3, s. 53 – 54.

USPOŘÁDÁNÍ SUBJEKTIVNÍCH PŘIROZENÝCH PRÁV

- **Nezadatelné nabytí** přirozených práv
- **Nezadatelná existence** přirozených práv
- **Státem upravený výkon** přirozených práv
- **Státem přiznaná ochrana** přirozených práv

POZNÁNÍ SUBJEKTIVNÍCH PŘIROZENÝCH PRÁV

- **Poznání citem**
  - ✓ právní cit (cit pro dobro a spravedlnost)
vcítění se pomocí **svědomí**,
metoda citové jurisprudence
- **Poznání zdravým rozumem**
  - ✓ povaha věci (*Natur der Sache*)
  - ✓ míra všech věcí a následky věcí

- pocítění krásy umění, *např. výtvarného díla*

poznání práva autorského ©
např. práva výtvarníka

- pocítění krásy přírody nebo krásy krajiny
- důvodné pocítění cizí újmy jako vlastní

poznání „jiné“ osoby blízké

PRÁVNÍ CIT

- **Součást lidské osobnosti (ducha)**
(Rechtsempfinden)
např. cit pro spravedlnost,
cit pro rovnováhu subjektivních práv
a obecných dober (Gleichgewichtsempfindung)

= intuitivní zdroj právních pravd

ZDRAVÝ ROZUM

- *Common sense*
  - = rozumovému poznání nadřazený praktický soud a hodnocení životní situace dle **prožité zkušenosti** (empirie) bez vlivu právně teoretických znalostí
  - = **intuitivní zdroj základních právních pravd**
- **Rozumné očekávání** (*reasonable expectation*)
- **Rozumné uspořádání poměrů**

„Osvícenství je vykročení člověka z jeho samým zaviněné nesvéprávnosti. Nesvéprávnost je neschopnost používat svůj vlastní rozum bez cizího vedení. Tato nesvéprávnost je zaviněna námi samými, když její příčinou není nedostatek rozumu, ale nedostatek rozhodnosti a odvahy používat ho bez cizího vedení. Sapere aude! Měj odvahu používat svůj vlastní rozum!, je tedy heslem osvícenství.“

Immanuel Kant, Odpověď na otázku: Co je to osvícenství?, 1730.

Filos. čas., 41, 1993, č. 3, s. 381. Překl. Loužiliv.

LITERATURA

Kadeřávek, Zákon přirozený základem zákonodárství lidského. Praha 1896.

Pawlowský, Výkladové přirozeného práva. Praha 1801.

Telec, Chráněné statky osobnostní. Práv. rozhl., 2007/8. Přirozené právo osobnostní a jeho státní ochrana. Práv. rozhl. 2007/1. Rozum a cit. Práv. rozhl., 2003/7. Věc přirozenoprávní. Právník, 2002/12.

Použité snímky:

Hesemann/Tóthová, Záhadné kruhy v obilí. Praha. B. r.²

*Pringleová, Kruhy v obilí. Největší záhada moderní doby.
Praha 2001.*

Foto:

Štrasburk, Alsasko, Francie 2008

Fryšava pod Žákovou horou, Morava, Česko 2006

Libavá, Morava, Česko 2006

Sloní ostrov, Siamský záliv, Thajsko 2549 (2006)

